

Излази сваке недеље на читавом табаку.

Дописи пишу се уредништву, а претплата и огласи А. Пајевићу у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину 3 фор.
на осам месеци . . . 2 „
на четир месеца . . . 1 „
за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВЧ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ. ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

В И Д О В Д А Н

Да л' да опет кукамо и запевамо, да л' да и опет наричемо са несрећног дана на Косову, што га Српство пре својих 485 година доживе?!

Да л' да и овом приликом изнашањем старих времена подсећамо народ наш да је некад био силан, славан, чувен и поштован?!

Да л' да му и данас кажемо, у како злом се стању налази?! —

Причањем лених дана српског живота раздрагао би Србина тужним гуђењем гусала, расплакао би га на брајањем патње и невоље, распламтио би га на крвну ал' праведну освету, јер Србину ваља спасавати част, име, живот, понос српски.

Чисто природна је тежња у појединца, да одржи себе, у природи је човековој и то, да иде за тим, да што боље, да што лакше, што сигурније одржи себе. Скуп појединаца чини друштво, ако су ти појединци скопчани сродством крви, језика, обичајима, онда је тај скуп народ. Какво обедежје носе саставни делови једног целог, онаке је боје и цео састав. Што је појединцу нужно, то је и скупу појединаца нужда. И народу ваља да се одржи, да осигура век на векове себи, да олакша живот себи. Што појединцу тма божја грози, о глави му ради, није изостало ни код народа, који такође имаде тушта и то јаких душмана, који напрежу сву своју снагу, да сатаре народ један. непријатељи народа или су унутри у народу самом, или се споља, у околини на-

лазе. Унутрашњи непријатељи или су у самој природи или у природином створу у човеку, дакле у друштву. Па као што човек војује на природу, те је приморава, да му пружа услове, без којих не би могао опстати, да му даде хране, топлоте, тако би у реду било да удари и на оне узроке, што у самом човеку леже, да направи од овог живота прави живот. Сва чему што је на свету имаде

узрока. Може бити да се чему не зна узрок, ал' то што се није још изнашао, не каже још да му нема узрока. Појав, коме се узрок још није нашао, звали су чудом. Наука данас не зна зачудеса, јер у сваком чуду гледа невиђен скривен узрок, на се умири тврдом надом, да ће се и томе узрок наћи, докле наука још боље у напред корачи. Што су неки народи срећни, неки не, имаде својих узрока. Ја нећу овде говорити о другим народима, него сам науком да брижљиво погледим по нашем народу. Што се не дижемо? Што смо овакви све једнако? Јесмо л' се скоро запитали? Питамо ли се сваки дан? Не, не верујем, јер да се питамо, тражили би и узроке, тражили би, на би их и нашли. Нашли би да, у колико је непријатељ-

К Н Е З Л А З А Р.

ска сурова околина наша, да смо тројином више ми главом, ми сами криви. Узмимо па погледајмо себе на само какви смо! Какви смо на дому, какви у општини, у цркви, у селу, у вароши, какав нам јесељак, какав занатлија, какав је трговац, какав је научењак?!

Туга мора да спопада онога, који искрено посматра Србина у опанку и господском руву, на дому и општини, туга га спопада, јер род свој искрено љуби. Какви узроци, онаке и последице, променимо, уклонимо узроке, ето и других последица.

Све се около нас, све мења, само ми, ми смо све једнако јоште они стари.

Још једнако наша рођена браћа носе ропски јарам, тешки терет од неколико столећа. Тело им труне а душа пати, а ми то све гледамо и знамо — па се још и браћом називамо.

Још једнако се налази сметењака, што спречавају струју напредовања народног. Зар се не боје бога, зар се људи не стиде? Не жаца ли их зар дубоко грозно презрење народно? Докоље так? Та ми живимо само до гроба, а име, оно живи и с оне стране гроба.

Још једнако се међу нама самима тушта налази таквих, који једино у својој користи гледају народну корист. Докле тако? Докле ћемо ласкавим речима расипати своје грдно родољубље, а делима својима побијати своје рођене речи?

Још једнако нам је по кућама, по селима, по друштву коров, па пада ли коме на ум, да коров ваља чувати?

Још се једнако само одушевљавамо, писмом и говором спремамо за рад, за велики рад, који нам предстоји, да крчимо запуштену њиву нашег дру-

штвеног живота, а рада нигде ниси могао угледа-ти, да се у силном одушевљењу, у силном „овако ћемо и овако ћемо“ није можда изгубио?!
Отуд је, што нема прогреса (напредовања) у народној ствари, да, застали смо — стагнација је у нама — а кад смо ми застали, свесна околина не стоји, она струји напред, нас не чека. Ми смо застали, ми смо пропали, јер идемо у назад.

Па шта би томе злу доскочило? Истакнути на заставу, под којом хоћемо да војујемо, место празних речи, рад, озбиљан рад за девизу, па уклањати све препреке и делати, својски делати а све у корист народну, отварати свуда поље за рад, та у свему нам оскудева. Досадање одушевљење нека се прометне у делање; у натицање у делању.

Па ако, свесни, пригрлимо рад, ако на темељу просвете будемо дизали зграду нашег народног живота, бићемо јаки, бићемо силни, душманска околина ће дркати, а Србин ће бити срећан, јер се достојно свети својим од векова непријатељима: незнању и заблуди, јер с поносом сме у имену свом гледати вредне своје претке, који дижући баш ту исту зграду, изгибоше у данашњи дан на крвавом разбојишту, који „од онога дана чемернога“ непрестано страдавају, а све те исте цели ради, јер Србин потврђује, да је он јунак не само срцем и мишцом, већ главом и умом, јер знаде да влада и оружјем данашњег доба.

М. А. Ј.

ДОСИТИЈЕ ОБРАДОВИЋ.

рођен 1739. у Чанову; умрло 1811. у Београду.

(Наставак из бр. 22.)

Каква је то „сласт и срећа“ била пре сто година, видети где владика српског, па још и прилике улучити да га човек слуша у разговору — у наше „грешне дане данашње“ рекли би нам на задњаци, да то свет ни замислити не уме.

Слава је то била и велелепије без краја и конца; српске су владике исто се онако умели своје „кротком стаду“ приказати „сјајно“. кано и немачки окнежени бискупи. А науке и просвета — то им је канда била брига девета. Та код читавог „светејшег“ синода, код њих осморице, деветорице владика, и на челу им митрополита — да није било ученога Рајића, били би ти свиколици „свети оци“ примили чак и римокатолички катихизис!...

Но било је међ њима и одабраних људи, разборитих глава, па, да богме, да је таке свет наш умео, као што су заслужили, и оценити и назити.

А такав је српски владика био и тадашњи тамишварски, Ђорђе Поповић. Газда куће, у ко-

јој је био дућан Доситијевог мајстора, Јова Муцул, частиће једном реченога владика у своје дому. Ако ико, а оно се највећма радовао томе наш од светиње занети Димитрије, једва чекајући да том приликом види владика. Помеша се међу послужитеље, који ће око трпезе служити, те му се жеља испуни.

Занесењак млади без сумње мислио је, да ће у владици угледасти слику и прилику којег год од оних светих отаца испосника из пролога и казанија, којима је био напунио неразумну главу своју. А кад он ту за ручком види, како поменути владика једе меса и мрси као и други људи; кад чује, како свети отац говори о женидби и удадби, како су се некад и владике жениле, по имену: владика оца светог Григорија Назијанзина, владика брат великог Василија, па владика свети Спиридон; да „епископ, пресвитер и ђакон мора бити ожењен“; како „светост брака превосходи све

друге светиње“; кад из уста владичиних чује: шта су калуђери и какви би требало да су. . . нађе се сав у чуду, промени се, и за час који разбере се.

„Калуђер који само — гвораше и питаше владика — камилавку носи и црне хаљине, и само се нариче калуђер и самац; који се само устма и словом одрекао света а делом више тражи свет и светске ствари, него мирски људи, и, што је још најгоре, неправедно иште и тражи: туђ труд, зној и мугу без сваке срамоте желећи и иштући. . . је-ли достојан поштеним човеком називати се?“ и тако даље.

„После овога незаборављенога разговора — пише Доситије — почели му се били чистије и јасније изображавати у његову уму савети тетка му Николе. . . женидба и удаја у свему тому престављао би му се чин родитељски, у ком чину упажао би највећу светињу после бога на земљи“. . . Једном речи: „био се са свим почео измењавати, и своја прва мудрованија и намеренија заборављати“. . .

Али „шта је човек кад га каква страст преузме! Кад какво мечтаније ума ужеже му мозак, побуни срце и учини да сва крв у њему узаври. . .“ био је Димитрије тада у четрнаестој години возраста.

По месец дана после тога дође некакав Тодор, калфа канамаџијски, из Срема, да ради занат у мајстора, којег је дућан био баш до дућана Димитријевог мајстора. Тај почне на сва уста хвалити Фрушку Гору и „казивати за множество манастира и калуђера а навластито увери га: да у Фрушкој Гори има таки долина и пештера, да се човек може сакрити у њима, да га никад нико живи не нађе, и не само да се може посветити него да може и чудотворац постати.“ Каже му тај Тоша „да се находи у Фрушкој Гори још један пустињак, ка којему из далека долазе људи да им чини чудеса, и да нема дана кад он не учини по које чудо!“ . . .

И те речи Тодорове падоше Димитрију на срце као жива жеравица и распалише у њему на ново машту истом утољених сањарија светињачких. Заборави ти он сад и онај дивни разговор владичин, и свеколике савете свога доброга тетка Николе — те једно јутро у недељу са земљаком и другом својим из малена, Ником Путиним оде крадом у Фрушку у манастир Опово — у калуђере. То је било 1753. године.

У том манастиру намери се на игумана, човека проста ал душевна и врло честита, по имену Тодора Милутиновића. Овај кад чује како Димитрије боље чита од њега, хтеде у први мах

(као од шале) да га од себе отера, али после заволи га као свога рођенога сина; само би се на њ љутио, што се сулудасто мучи постом и неразумно заноси за светињом.

Кугаван младић удуби се сад још већма, нег оно код куће, у читање житија светих, и других тим подобних, понајвише бесмислених гатака, или како сам пише: „гадних и срамотних фабула.“ Још већма него-ли најпре науми да се посвети, вољно се стане мучити и глађу и жеђу. Бадава га је добри игуман световао и на добро упућивао; све би узаман!

Прође то лето и зима. На пролеће по том пред Ускрс постригу га и даду му име Доситије, које је име заволио, читајући житије свеца тога имена.

„Како је Доситије тај (ускршњи) пост провео, мучно ће ко веровати: по три дни другда ништа не би окусио, пак би се гди на таван сабрио, и свеби метанисао, челом у земљу ударајући, док би му се завртио мозак; једва би на ногу од тешке глади стајао; находио је у житијама да неки од пустињака по цели седам дана, а неки по четрдесет ништа не би у уста уложили; силио се не би-ли и он како могао до седмог дана дотерати, но залуду, није могао више него до три дни, јер у четврти дретала би му колена, чувствовао би јаки бол у утроби и долазио би у несвестицу“. . .

Игуман видећи, да та будалаштина у Доситија све већма отима маха, па га хтеде збиља отерати из манастира. И срећа његова, што је страњљив био — а отишао би заиста буд год у планину, што је неколико пута већ и покушњао.

Године 1754. баш велике недеље одведе игуман постриженика свога Доситија у Карловце, и лицем на велики четвртак зађакони га митрополит Павле Ненадовић. По служби, пре него седну ручати, рећи ће митрополит игуману Доситијеву и осталима ове знатне речи: „Ето ти, оче игумане, ја испуни твоју вољу, хиротониса твога малог Оповца на ђаконство; но ви сви упамтите моју реч: како је њему одвећ мило много читање, он за дуго у Опову места не ће згријати!“

И речи се митрополитове доиста збише до послетга.

„Младом ђакону и маленом калуђеру“ — испуни се за час један и прва жеља из малена: „свуд се било огласило да је светац; по сели почело се разглашавати, да и чудеса чини; болесници, који би у манастир долазили, њега би искали да им молитве чита. . . многи би сведочили да су их његове молитве исцелиле!“ . . . Чак и смерни игуман Доситијев почне се уверавати да

је у Доситија неки дар чудотворенија за топлу му и уердну веру“ — — — О блажена простота!

Но друге године друга памет у глави; дошле године старије па с њима и зрелија памет у главу — Доситије мало по мало изгуби вољу к светињичењу; ал к читању никад ни до века. Сакалуђер му Василије Осечанин, с којим се он лепо пазио, упути га да чита историју, омили му и друге књиге мимо црквених; али још већма пробуди у њему жељу и вољу за латинским језиком, од којег ни сам није више знао до неколико дијалога (разговора у двоје.)

Игуман видећи Доситија са свим предана читању, „непрестано би му повторавао, да ће куд у свет поћи за науком, и придодавао би, да кад би имао довољно трошка, би га послао у кијевонечерску лавру (у богословију у Кијево у Русији) да се учи.“

Еле, Доситију се оследи наука и свет, да је у њему тражи — а неприлика, која међу тим снађе добротвора му игумана, отвори му пут у бели свет.

Честити тај игуман падне некако у немилост код митрополита, те буде збачен с игуманства и оправљен из Опова у Шишатовца, где трећег месеца по том умре. На растанку с Доситијем, даде му тај добри старац петнаест дуката и лец, прави отачки савет: да се мане пустиња, пештере, и светињичење извади из главе — „томе се, рече му, разумни људи ругају; и данашњи дан ко се год за свеца издаје, или је каква лажа или фантазија. Учење жели и тражи, колико више можеш. . . Колико сам прост и неучен — говораше му игуман — мени је милије видити ученог младог Рајића него четири вселенска патријарха, који би били без науке као ја. Видио си га како је млад и без браде; али кад стане беседити, ми сви с великим брадама гледамо га, као да смо из

дивијег вилајета дошли. Ја ти за мене кажем, стидим се и срамим моје седе на образу браде: наш (калуђерски) сав живот пролази у старању и у говорењу за казане ракијске, за каце, бурад и обруче; наша (калуђерска) је сва наука у томе, да познамо колико је ком вино и шљивовици година: иди за науком, с њом ћеш свуд престати и твоје живљење поштено заслужити. Мој синко! Прошла су она глупа и слепна времена, кад се је међу нама говорило, боље је шест вранаца у каруца него шест школа у глави: сад се време преокренуло. Учен човек ако ће и пешнице ићи, сваки га поштује, а неучена, видећи гди се вози на вранци: вранци вранца вуку — говоре; и право имаду! А ко виче на науку? Они који налазе све своје благополучије у чанку и бокалу. Веруј ми, мој синко! кад год чујем младога Рајића да беседи, уздишем за мојом младошћу, и да имам какву власт, све би ове наше манастире у школе и у училишта преобратио. За то, послушај ти мој последњи савет: извади из главе то твоје светињичење. . . тражи науку и гладуј ући и жеднећи и наготуј ући. Ја ти више желим, да у једном малом сеоцу будеш мале деце учитељ него у Опову игуман или архимандрит!“ . . .

И Доситије послуша добри савет честитог добротвора свога, те како га после смрти његове ништа више за манастир не везиваше — с њаком једним манастирским, по имену Атанасијем, побегне он из Опова; за науком нагне у свет.

„Од тада, вели, не само на јави, но и на сну ништа му већ није било у уму и на срцу, разве велике библиотеке, академије, школе, учитељи гди различне науке предају, и трудољубивим пчелам подобни, мед мудрости собирајушти ученици“. . . .

(Свршиће се.)

ЗАБЛУДЕ И ПРАЗНОВЕРИЦЕ У НАШИМ ПОСЛОВИЦАМА.

Од Ђорђа Мандровића, пароха пештанског.

(Наставак.)

Твоје месо, а моје кости.

Тако говоре обично родитељи учитељима и мајсторима, кад дају децу у школу и на занати тиме мисле рећи: удри кол'ко ти драго, само немој кости пребити. Шта више некада се код нас у чудотворну силу батина у тој мери веровало, да су учитељи ђаке редовно суботом после подне тукли, па ма ови оног дана и ништа не скривили, и отуд постаде она пословица: „Субота ђачка бубота“.

Тиме не мислим рећи, да се при васпитавању деце не треба прутом послуживати. У светом писму, а на име код Исуса сина Сираховог читамо, да децу треба телесно казнити и тог су мњења и најславнији немачки учитељи као: Песталоци, Дистервег, Нимајер, Либен, Келбер и други. Но свакако ни они нису за то, да се дете ма због какве кривице одмах на мацку вуче. Прутом се ваља с највећом пажњом послуживати и то у одвећ ретким случајевима. Тако вели инглески мудрац Лок,

да дете „одвећ ретко треба тући и само у важним околностима и у крајњој нужди,“ по наособ пак онда, кад је „упорно и самовољно“. Иначе ће прут више шкодити, но користити.

Тешко као олово.

По тој пословици било би олово најтежи метал, но није тако. Упоређењем разних метала с водом дознало се, да је платина 21 пут тежа од воде, злато 19, жива 13, а олово 11 пута. Од олова дакле тежа је и жива и злато и платина. (Летонис од 1867. год.)

Удари ли ме, удари! вратих ли ти, вратих.

То је рекао Арнаутин, кад га је коњ ударио ногом у колена, а он њега из пиштоља у чело. Лудост тог поступка никоме не треба данас доказивати, и човек се мора одиста задивити, кад се сети, да су некада и неки најславнији законодавци као наш прости Арнаутин мислили. Тако, вели чувени талијански писац Филанџијери, стари грчки

законодавац Дракон осудио је једног коња или вола на смрт, који је човека ударио или убио. Штавише од тог закона нису биле изузете ни саме бездушне ствари. Тако је ли какав стуб или суд пао и човека убио, одмах се повела парница и дотични стуб или суд био је за казну на парчад истрошен. Та казна распростирала се и на најлепше штатуге једног Фидије и Пракситела. Па ни сам онај „божанствени“ ученик Сократов, Платон, није био у стању, да се над том заблудом узвиси, и био је тог мишљења, да се она животиња, која човеку главе дође, има ван хатара извести и убити. Филанџијери је за цело хотимице ћутањем прешао оног старог законодавца, који је овај закон донео: „Ако во убоде човека или жену те умре, да се во заспе камењем и да се не једе месо од њега, а господар од вола да није крив.“ Во је дакле крив, а господар није, па ни онај, који са своје ненажње и несмотрености главу изгуби!

Д Р Љ А Ч А.

Нема земљишта, које би се дало самим плугом тако приправити, да би била излишна дрљача, и за то је сваки земљорадник мора да има и да се њоме служи. Код наших земљорадника где нађемо плуг, ту ћемо наћи и дрљачу, али као што им не ваљају плугови, исто тако не одговарају својој цели ни њихове дрљаче, и за то је од потребе, да се већ једном змене бољим и савршенијим, ако хоћемо рачунати на боље обрађивање њиве и у опште на већу производњу. Но по што и ова справа долази у трговини у различним видовима, и по што их има скупљих и јевтинијих, за то је и овде од потребе поближе знати, на што се има познати код избора ове врсте пољског алата, као и то, на што је управо дрљање; јер према цели мора и алат удешеч бити.

Као што рекосмо код плуга, тако можемо рећи и овде за дрљачу, а и за сваки други алат, да је она најбоља, којом се најлакше и најјевтиније цель постиже.

Док се у земљорадњи није знало за данашњи разноврсни алат, док се дакле и код другог света цео пољски алат састајао из плуга и дрљаче, као што је то највећим делом још и данас код нас. Дотле се одавала дрљачи много већа пошта, него што то данас бива. Плуг је дизао и превртао земљу, али је не могаше довољно да измрви. За ту цель употребљавала се дрљача. Данас се то постиже брже и уз већу приштеду са једном врстом плуга, који је сложен из пет до једанајест малих раоњака у облику гушчје ноге или малих лопат

тица, и који се „култиватор“ и „екстириатор“ зове. Такав плуг ради снажније, него икаква дрљача тамо, где се ради о томе, да се тврдо орање измрви или заврежени коров из њиве почупа. Но покрај свега тога, што имадемо данас много јачих справа и које силније раде на тешком земљишту од дрљаче, ипак није ова за то излишна у земљорадњи, и она ће остати за увек важна справа за земљораднике.

Дрљача дроби и мрви плугом преврнуту бразду. Она чуна и тамани коров, осим тога њом се завлачи и покрива семе. То су јој три задаће у земљорадњи. Није тешко увидети, да су ово три различна посла, па не ће бити тешко увидети ни тога: да јој према задаћи мора бити различно и уређење или састав њезин. За то се и праве дрљаче од три руке, на име тешке, лаке и средње, и то са гвозденим или дрвеним зупцима, који су опет дужи или краћи, прави или завинуте — све према томе, што се дрљачом радити и постићи жели.

Код нас се највећим делом и данас још ради дрвеном дрљачом. Инглез и други напреднији земљорадници истисли су давна дрвену дрљачу из своје радионице и завели су гвоздену, то јест такву, у које су не само зупци од гвожђа него и брвна и пречаге или као што се иначе зову иглице. Код нас, где је дрво још веома јевтино, може поднети ако су брванца од дрвета; али тек дрвене зупце не би требало даље трпети. Ове би требало заменити гвозденима. Јер дрвени зупци не могу, о-

сим ретких случајева, никад онако измрвити земљу, као што то могу јаки гвоздени. О чупању корова са дугачким жилама да и неговоримо. Тек за завлачење семена могли би поднети дрвени зупци, али би и ту морала најпре дрљача са гвозденим зупцима земљу измрвити и за примање семена приправити.

Дрљача мора да отвара ваздуху пут у унутарњост оранице, како ће се моћи оплодити у њој оне земљане честице, које биљка у се као храну прима. А ако хоћемо то да постигнемо, онда морају зупци што дубље у земљу продирати. Тај посао не обавља као што ваља дрљача с дрвеним зупцима.

Хоћемо ли да опростимо њиву од корова, особито онакога, који дубоко своје жиле пушта, и ту нам треба јака дрљача са zgodним зупцима — мало накривим. Разуме се по себи, да ту само гвоздени зупци одговарају својој цели потпуно.

Што се тиче завлачења или покривања семена ту могу поднети, као што мало час рекосмо, и дрвени зупци или баш и проста трнова брана. У осталом много ту зависи и од природе онога семена, што ће да се завлачи: ако је ово крупније, треба тежа дрљача и дужи зупци; то исто треба, ако је земља тежа и лошије узорана и приправљена. За ситније семе, као оно од детелине, репице и т. д. добра је трнова брана и често је боље да се само поваља — ваљком пређе. За превећу фино семе само се ваљак корисно за тај посао употребити може, иначе би се могло семе предубоко у земљу стерати, од куда или не би ни истерало или би кржљаве биљчице пониле; јер свако семе тражи извесни ступањ влаге за своје клијање и извесну дубљину. Ситније семе треба да се плиће затрпа, а крупније дубље. Свакоме ће бити јасно, да се то без кубуре једним истим алатом постићи не може.

Када можемо рећи да дрљача добро ради?

Добро велимо ради дрљача онда, кад се вуче разом земље, кад се дакле ни с преда ни са страг не надиже.

Као што има плуг, тако има и дрљача свој регулатор, своју згуду за удешавање. То је ланац са ждрепчаником, за који се хвата теглећа марва. Ако ланац и ждрепчаник иду више упоредо са површином земље, што бива кад је ждрепчаник на дугачко за дрљачу припет, онда се дрљача радо забада т. ј. предњи крај се зарива у земљу, а задњи одскаче од земље. Томе је поможено већ тиме, ако се само ждрепчаник на краће припне, то јест ако се ланац скрати. Ако се дрљача с преда издиже и онда не ради ваљано, и у томе случају треба ланац мало продужити и попустити.

Што је год дрљача, тежа и дужа, то се и ждрепчаник може на дуже припињати. И ово је потребно учинити увек пре, него што бисмо навалили какви пањ или други терет на дрљачу, јер као што рекосмо, скакање дрљаче има свога узрока и у начину припињања ждрепчаника.

Да дрљача добро и подједнако дроби и мрви земљу, треба да јој сваки зубац засебице прави по један мали разорчић и да су ови једнако удаљени један од другог.

Бива да није баш нужно, да сваки зубац за себе, по разорчић прави, на пример на веома бусавом орању или при чупању јаког корова, где би се онда велика теглећа снага изискивала, и за то је нужно, да је дрљача тако уређена, да се даде по вољи удешавати. Томе се доскачезгодним прикопчавањем ланца. Прикопчај ждрепчаник у средину дрљаче, и прикопчај га на један угао или између ма ког краја и средине предњег краја дрљаче — увек ћеш видети, да зупци друкче раде.

Зупци треба да су онет тако разређени, како ће свака буса добити једним пролазом дрљаче више удараца; али при томе не смеју ипак ти зупци бити на густо позабијани, јер би се онда бусама и травом загушавала дрљача.

Добра дрљача има дакле ова четири захтева да испуни:

1. Мора продирати земљу и правити разориће од једнаке удаљености међу собом.
2. Мора бити тако уређена, да се може удешавати, да у гушће и у ређе те разорке прави.
3. Зупци јој морају тако бити разређени, да свака буса може узастопце добити више удараца од зубаца.
4. Да су зупци довољно растављени један од другог, како би се избегло пречесто загушавање и чишћење дрљаче.

Горе рекосмо, да су зупци различног облика и да за разне цели морају бити и разно уређени, за то ћемо још у кратко рећи, како морају бити за ову, како за ону цель направљени.

Зубац у опште није друго, него заострен клин. Дрвени су обично округли или мало плоснати, а гвоздени су понајвише четвороугли. У новије доба почели су место клинова метати у дрљачу ножеве на ворму малих цртала. Да како да така дрљача много боље и много лакше и ради, него она с тупим клиновима. Оваке дрљаче веома су zgodне за тешка земљишта. Осим тога за зубање ливаде и тамањење оне маховине, што се обично на површини влажних ливада ухвати, од велике су користи. Јер се тиме ваздуху отвори приступ у земљу, те се растење питоме траве веома поспешава.

Прави зупци или су правце или су косо у брванца позабијани. Ако је дрљача одређена за чупање корова, онда ј' боље, ако су мало косо ударени, јер ће лакше у земљу продирати и снажније коров на површје извлачити. Него и ту бива невоље. Бива да се дрљача загушава коровом, да већ тежаку досади чишћење. Та незгода покрену човека, те поче мислити, како ће се томе злу доскочити, па изумедоше „закривљене“ зупце — на ворму српа — који уједно и добро коров требе, а овамо се никад не загушавају толико, као што то код зубаца другог облика бива.

Жао нам је, што не можемо показати овде у слици те различности дрљаче и другог алата; али шта ћемо, кад смо сиромашни, па нам не доспева

новца на све стране. Међу тим, ко би желео видети те ствари у слици, нека само то напише на обичној дописници (кореспонденц-карти), па пошаље ма коме фабричару пољскога алата, па ће му овај одмах и бесплатно послати свој каталог, из кога ће уједно моћи и цену свакога комада увидети. У Бечу су припознате фабрике Инглеза: Clayton & Soutlerwoth; за тим Burge & Sohn, у Прагу: Bernhard Eichman; Julius Carow; Fleischer & Comp. (главни агенат гласовитог инглеског фабриканта Гарета). У Пешти је припознат еспап ове руке од Stefana Vidatsa; у Осеку подигао је такву фабрику у горњој вароши Franja Wagner; а од Срба познати су агенти: Манојловић у Сентомашу и Крварић у Ст. Бечеју. П. Б.

В И Л А.

Песма Змај-Јована Јовановића.

Борило се, па се уморило;
Мртва лежи на Косову војска.
Слобода је мртве испратила,
Оставила живе сиромашке,
Нек робује, ко ропством дугује:
Који живот у ропству поштује.
У крви се круна утопила —
Црвен крвца од жалости црне.
Видов-дане видео је мегдане,
Видео је славу и јунаке,
По сто срца у грудима једним,
Једну снагу међу стотинама,
Како с' свети пре нег што ће мрети,
Видео је оно српско сунце,
Како сину, па како се вину,
Како стаде, па како западе.
А тама је на мртвило пала,
Црн је барјак ноћца разавила,
Полу-месец крвав изиша' је —
Победно ј', ал' га скупо стаје.

Ноћ је пала, невесела, тамна.
Гора ј' нема, у њој душе не ма,
Само једна лепота девојка,
А лена је као стручак цвета,
Умиљата к'о тица грлица,
Жалостива као глас славуја,
Па по гори тужне речи збори:
„Леле мени, кукавици сињој,
Младости ми и животу моме,
Да самцита остадох на свету!
Што би мушко то ми изгинуло,
Што би женско то ми пресвиснуло,
Не мам рода, не мам завичаја —

На Косову сва ми срећа спава.
Ој, Србијо, постојбино дивна,
И јунаци, дико и поносе,
Ој, слободо, погажени цвете.
Српско име, порушена цркви,
Како ће вас оплакат' девојка!“
Тако млада дању ноћу јада,
Тако Српка виче и нариче;
Ал' невољи на овоме свету
Све је глуво до бога једнога.
Тако траја неколико дана,
Од туге је косу распустила,
Од жалости лицем побледела,
Сузе су јој руво обелеле,
Од тежње јој поникоше крила —
Те се створи у горици вила.

Хвала богу тада и довека,
Није рана од самрти била,
Тешка рана од Видова-дана.
А вила се богу помолила,
Те по гори понигнуло биље,
И корење од свакоје руке,
Ком је вила снагу провидила,
Терем знаде, де које ваљаде.
Турчину се рука осилила
Кујућ' њоме мачеве и ланце.
Па се сила љуто побеси —
Јао Србима да Срби не беху!
Ево скоро пет стотин' година,
Од како се сузи и крвави,
Гора нам је рађала јунаке,
Невоља им груди челичила,
А вила им Ђорде наоштрила,

сим ретких случајева, никад онако измрвити земљу, као што то могу јаки гвоздени. О чупању корова са дугачким жилама да и неговоримо. Тек за завлачење семена могли би поднети дрвени зупци, али би и ту морала најпре дрљача са гвозденим зупцима земљу измрвити и за примање семена приправити.

Дрљача мора да отвара ваздуху пут у унутарњост оранице, како ће се моћи оплодити у њој оне земљане честице, које биљка у се као храну прима. А ако хоћемо то да постигнемо, онда морају зупци што дубље у земљу продирати. Тај посао не обавља као што ваља дрљача с дрвеним зупцима.

Хоћемо ли да опростимо њиву од корова, особито онакога, који дубоко своје жиле пушта, и ту нам треба јака дрљача са zgodним зупцима — мало нагивим. Разуме се по себи, да ту само гвоздени зупци одговарају својој цели потпуно.

Што се тиче завлачења или покривања семена ту могу поднети, као што мало час рекосмо, и дрвени зупци или баш и проста трнова брана. У осталом много ту зависи и од природе онога семена, што ће да се завлачи: ако је ово крупније, треба тежа дрљача и дужи зупци; то исто треба, ако је земља тежа и лошије узорана и приправљена. За ситније семе, као оно од детелине, репице и т. д. добра је трнова брана и често је боље да се само поваља — ваљком пређе. За превећино семе само се ваљак корисно за тај посао употребити може, иначе би се могло семе предубоко у земљу стерати, од куда или не би ни истерало или би кржљаве биљчице поникле; јер свако семе тражи извесни ступањ влаге за своје клијање и извесну дубину. Ситније семе треба да се плиће затрпа, а крупније дубље. Свакоме ће бити јасно, да се то без кубуре једним истим алатом постићи не може.

Када можемо рећи да дрљача добро ради?

Добро велимо ради дрљача онда, кад се вуче разом земље, кад се дакле ни с преда ни са страг не надиже.

Као што има плуг, тако има и дрљача свој регулатор, своју згуду за удешавање. То је ланац са ждрепчаником, за који се хвата теглећа марва. Ако ланац и ждрепчаник иду више упоредо са површином земље, што бива кад је ждрепчаник на дугачко за дрљачу припет, онда се дрљача радо забада т. ј. предњи крај се зарива у земљу, а задњи одскаче од земље. Томе је поможено већ тиме, ако се само ждрепчаник на краће припне, то јест ако се ланац скрати. Ако се дрљача с преда издиже и онда не ради ваљано, и у томе случају треба ланац мало продужити и попустити.

Што је год дрљача, тежа и дужа, то се и ждрепчаник може на дуже припињати. И ово је потребно учинити увек пре, него што бисмо навалили какви пањ или други терет на дрљачу, јер као што рекосмо, скакање дрљаче има свога узрока и у начину припињања ждрепчаника.

Да дрљача добро и подједнако дроби и мрви земљу, треба да јој сваки зубац засебице прави по један мали разорчић и да су ови једнако удаљени један од другог.

Бива да није баш нужно, да сваки зубац за себе, по разорчић прави, на пример на веома бусавом орању или при чупању јаког корова, где би се онда велика теглећа снага изискивала, и за то је нужно, да је дрљача тако уређена, да се даде по вољи удешавати. Томе се доскачезгодним прикочавањем ланца. Прикочај ждрепчаник у средину дрљаче, и прикочај га на један угао или између ма ког краја и средине предњег краја дрљаче — увек ћеш видети, да зупци другче раде.

Зупци треба да су онет тако разређени, како ће свака буса добити једним пролазом дрљаче више удараца; али при томе не смеју ипак ти зупци бити на густо позабијани, јер би се онда бусама и травом загушавала дрљача.

Добра дрљача има дакле ова четири захтева да испуни:

1. Мора продирати земљу и правити разориће од једнаке удаљености међу собом.

2. Мора бити тако уређена, да се може удешавати, да у гушће и у ређе те разорке прави.

3. Зупци јој морају тако бити разређени, да свака буса може узастопце добити више удараца од зубаца.

4. Да су зупци довољно растављени један од другог, како би се избегло пречесто загушавање и чишћење дрљаче.

Горе рекосмо, да су зупци различног облика и да за разне цели морају бити и разно уређени, за то ћемо још у кратко рећи, како морају бити за ову, како за ону цел направљени.

Зубац у опште није друго, него заострен клин. Дрвени су обично округли или мало пљоснати, а гвоздени су понајвише четвороугли. У новије доба почели су место клинова метати у дрљачу ножеве на ворму малих цртала. Да како да така дрљача много боље и много лакше и ради, него она с тупим клиновима. Оваке дрљаче веома су zgodне за тешка земљишта. Осим тога за зубање ливаде и тамањење оне маховине, што се обично на површини влажних ливада ухвати, од велике су користи. Јер се тиме ваздуху отвори приступ у земљу, те се растење питеме траве веома поспешава.

Прави зупци или су правце или су косо у брванца позабијани. Ако је дрљача одређена за чупање корова, онда ј' боље, ако су мало косо ударени, јер ће лакше у земљу продирати и снажније коров на површје извлачити. Него и ту бива невоље. Бива да се дрљача загушава коровом, да већ тежаку досади чинићење. Та незгода покрену човека, те поче мислити, како ће се томе злу доскочити, па изумедоше „закривљене“ зупце — на ворму српа — који уједно и добро коров требе, а овамо се никад не загушавају толико, као што то код зубаца другог облика бива.

Жао нам је, што не можемо показати овде у слици те различности дрљаче и другог алата; али шта ћемо, кад смо сиромашни, па нам не доспева

новца на све стране. Међу тим, ко би желео видети те ствари у слици, нека само то напише на обичној дописници (кореспонденц-карти), па пошаље ма коме фабричару пољскога алата, па ће му овај одмах и бесплатно послати свој каталог, из кога ће уједно моћи и цену свакога комада увидети. У Бечу су припознате фабрике Инглеза: Clayton & Soutlerwoth; за тим Burge & Sohn, у Прагу: Bernhard Eichman; Julius Carow; Fleischer & Comp. (главни агенат гласовитог инглеског фабриканта Гарета). У Пешти је припознат еспап ове руке од Stefana Vidatsa; у Осеку подигао је такву фабрику у горњој вароши Franja Wagner; а од Срба познати су агенти: Манојловић у Сентомашу и Крварић у Ст. Бечеју. П. Б.

В И Л А.

Песма Змај-Јована Јовановића.

Борило се, па се уморило;
Мртва лежи на Косову војска.
Слобода је мртве испратила,
Оставила живе сиремаке,
Нек робује, ко ропством дугује:
Који живот у ропству поштује.
У крви се круна утопила —
Црвен крвца од жалости црне.
Видов-дане видео је мегдане,
Видео је славу и јунаке,
По сто срца у грудима једним,
Једну снагу међу стотинама,
Како с' свети пре нег што ће мрети,
Видео је оно српско сунце,
Како сину, па како се вину,
Како стаде, па како западе.
А тама је на мртвило пала,
Црн је барјак ноћца разавила,
Полу-месец крвав изиша' је —
Победно ј', ал' га скупо стаје.

Ноћ је пала, невесела, тамна.
Гора ј' нема, у ној душе не ма,
Само једна лепота девојка,
А лена је као стручак цвета,
Умиљата к'о тица грлица,
Жалостива као глас славуја,
Па по гори тужне речи збори:
„Леле мени, кукавици сињој,
Младости ми и животу моме,
Да самцита остадох на свету!
Што би мушко то ми изгинуло,
Што би женско то ми пресвиснуло,
Не мам рода, не мам завичаја —

На Косову сва ми срећа спава.
Ој, Србијо, постојбино дивна,
И јунаци, дико и поносе,
Ој, слободо, погажени цвете.
Српско име, порушена цркви,
Како ће вас оплакат' девојка!“
Тако млада дању ноћу јада,
Тако Српка виче и нариче;
Ал' невољи на овоме свету
Све је глуво до бога једнога.
Тако траја неколико дана,
Од туге је косу распустила,
Од жалости лицем побледела,
Сузе су јој руво обелеле,
Од тежње јој поникоше крила —
Те се створи у горици вила.

Хвала богу тада и довека,
Није рана од самрти била,
Тешка рана од Видова-дана.
А вила се богу помолила,
Те по гори поникнуло биље,
И корење од свакоје руке,
Ком је вила снагу провидила,
Терем знаде, де које ваљаде.
Турчину се рука осилила
Кујућ' њоме мачеве и ланце.
Па се сила љуто побесила —
Јао Србима да Срби не беху!
Ево скоро пет стотин' година,
Од како се сузи и крвави,
Гора нам је рађала јунаке,
Невоља им груди челичила,
А вила им Ђорде наоштрила,

Па се славно бише и бранише,
Кад је Српче мајка породила,
Свако ј' вила чедо пољубила,
А маленом у повоју синку
Певала је српски и јуначки;
Кад су Срба ране надјачале,
Вила му је очи заклопила
И самртну муку олакшала.

Вила ј' сленцу гусле удесила,
А гусле су душу веселиле,
И мртвима славу подизале,
Храбрим живим храброст увећале. —
Ево браћо, моје песме мале,
Што казује, како ј' до сад било,
А и од сад — божија је влада —
Благо оном, ко се чему нада!

Л И С Т А К.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Наши крајеви.

Нови Сад 14. јуна.

(У очи Видова-дне.) И тако лети годинница за годинцом, Видов-данак стиже Видов-данак, а нас напада туга и очајање, када нас у очи Видова-дне жалосне старинске успомене и нехотице потакну, да махом у духу прелетимо крајеве многих господара, у којима се збори српска реч, који су Србину постојбина од памтивека. Као натуштено, суморно небо, што прети олујом и погибијом, од које заман тражиш уточишта под скровитом колибицом: тако је тужна, тако жалосна, тако суморна слика, што је духом гледаш, слика несрећнога Српства: слика јада и невоље, напасти и муке, срама и ругобе, што растужује до очајања, и постиче до беснила... Увек у минулим годинама беше једна и иста мисао, с којом завршисмо низ жалосних слика мученичкога нам рода, мисао, која је обична у невољника, несрећника — то је мисао, којом хоћеш да прогониш мучне осећаје, а на место њих створиш слатке, пријатне: мисао на боље дане, што ће доћи: нада на срећнију будућност. Али од године па до друге године, шта ли постаде из те заносљиве наде, постаде ли или дође ли бар до тога, да нада постане дело? Варалица беше и остаје као другде тако и овде најтоплија, најруменија нада. — Па данас у очи Видова-дне, када опет гледимо у духу као живим оком погнуто робље, где оковано прти тешки, претешки крст мученички, као што велики син невнатног дунђерина, што слепом човечанству отвори очи, пртише своју самртничку постељу са трновим венцем на глави на Голготу, тог сведока глупости, суровости, себичности и подлости у опште животињства човековог — чиме данас да завршимо низ несносних мисли? да ли и опет варалицом надом? А шта нам друго и остаје, кад ми помоћи не можемо, него та варалица нада, која барем очајање ублажава, беснило стишава! Надајмо се дакле, али у што? Да ли у то, да ће Србину српску слободу повратити туђин, Турска или велесиле? или да ће сама искочити пред нас нудећи нам се? Не! Уздајмо се, надајмо се у то: да ће силници пасти, невере пропасти, себичњаци долијати, подлаци онемоћити, али то само онда, ако сви, који се с поносом и ватром сећамо још косовских јунака, који још волимо свој род, и који љубимо слободу нада све — ако сви сложено уложимо своју снагу у свето дело снажења србињског осећања, осећања слободе и достојанства народног, и осећања поштења и чести у сваког Србина и Српкиње. Јер ваља да нам је вазда на памети: да право Српство не може ни за тренут бити роб!

На дело дакле увуци косовских јунака! Веру знамо а невера у недрих нам седе. Као сно вредан радник што чула кукољ на њиви својој, да не смета животу, слободи и развитку пшенице: тако и ми сузбијајмо неверу, станимо ногом за врат издајници, да нам са невере и издајнице срамно не угине име, за које на тужан Видов-дан пре пет столећа паде цвет јунака и народа. . . .

„Ко не дође на бој на Косово,
Од руке му ништа не родило
Не имао од срца породе. . . .“

(Избори за народни конгрес.) Већина посланика за петровски конгрес изабрана је. И ако без велике буке, ипак је народ и овом приликом показао, да је пријатељ себи и да је и кадар увидети своју корист и вољан чинити све, чиме се општа корист постизава. Избори су испали свуда, осим на два, три ли места, како ваља. Евала!

(Србија.) Кнезу је пут у Цариград тако омилио путовање, да сада опет кани путовати у Италију и отуда даље по Јевропи. Да богме влада кнежевска свршила је све, па сада може на тенане извалити се на меке миндерлуке, а кнеза слати у прошетњу! Па докле тако!! Зар не зна влада, куда би о Видову-дне требала кнеза да одведе шетња?!!

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Репата звезда!) Из лајпцишке звездарнице пишу: „Једна репата звезда ће 26 јуна приближити се сунцу и тада ће бити од њега 13½ милиона географских миља удаљена. Сада је та репатица слабо светла, али ће бити све светлија, тако да ће се моћи слободним оком и код нас видети. При крају јуна а у почетку јула лепо ће ова звезда изгледати и видеће се кроз целу ноћ“. . .

(Лов на лавове.) У Азији има земља по имену Мезопотамија. Она лежи међу рекама Јефратом и Тигром. Обе ове реке спајају се у једно и том спојеном реком пловио је ових дана један пароброд инглески, када путници угледају у води близу обале 3 лава. Одмах опале на њих из пушака и сва три убију. Један од њих био је 6 стопа и 7 палаца дугачак; 3 стопе и 9½ палаца висок, а 420 фуната тежак.

(Снег у лето!) Првог јуна о. г. падао је код Беча на Снежној Гори и на Раксалпу снег, тако да је била зима и да су морали пећи грејати.

ОДГОВОРИ АДМИНИСТРАЦИЈЕ.

Г. К. Савковићу, Шабац. Примили смо 6. фор. као претплату на ½ године за три ваша уписника, којима смо послали све бројеве од почетка године.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА ОРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ“. — УРЕДНИК: Владан Арсенијевић.